

XALQARO TURIZM MENEJMENTINING ISTIQBOLLI G‘OYALARI

Radjabova Nasiba Makhmudjonovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Turizm fakulteti 3-bosqich talabasi

Annotation: Ushbu ilmiy maqolada xalqaro turizm menejmentining istiqbolli g‘oyalari global transformatsiyalar, zamonaviy texnologik yondashuvlar va ijtimoiy mas’uliyat kontekstida chuqur tahlil qilindi. Tadqiqotda sun’iy intellekt, raqamli platformalar, katta hajmdagi ma’lumotlar (big data), AR/VR, blokcheyn va mobil ilovalar orqali menejment jarayonlari qanday yangilanayotgani o‘rganildi. Shuningdek, barqarorlik, inklyuzivlik, xalqaro hamkorlik va regional integratsiya kabi zamonaviy yondashuvlarning xalqaro turizm boshqaruvidagi o‘rni asoslab berildi. O‘zbekiston misolida esa istiqbolli yo‘nalishlar – raqamli infratuzilma, yashil turizm, madaniy inklyuziya, innovatsion ta’lim va xalqaro brend strategiyasi – amaliy tavsiyalar sifatida taklif qilindi.

Key words: xalqaro turizm, menejment, raqamli transformatsiya, barqarorlik, inklyuzivlik, big data, sun’iy intellekt.

Hozirgi globallashuv va raqamli inqilob davrida xalqaro turizm sohasining boshqaruv tizimi tubdan o‘zgarib bormoqda. Jahon bo‘ylab harakatlanayotgan sayyohlar oqimi, texnologik yangiliklar, ijtimoiy ehtiyojlar va ekologik xavotirlar turizm menejmentidan yanada moslashuvchan, innovatsion va barqaror yechimlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, raqamli transformatsiya, sun’iy intellekt, yashil iqtisodiyot va inklyuziv yondashuvlar kabi omillar turizmni boshqarishda yangi paradigmalarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Shu nuqtayi nazardan,

xalqaro turizm menejmentining istiqbolli g'oyalari bugungi kun ilmiy-amaliy muhokamalarning markazida turibdi.

An'anaviy turizm boshqaruvi ko'proq infratuzilma, xizmatlar va logistikaga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar inson kapitali, raqamli salohiyat, ekologik barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyat kabi ko'lamli mezonlarga asoslanmoqda. Shu bois, menejment sohasida strategik qarorlar qabul qilish jarayonida ko'plab yangi g'oyalar, jumladan — smart turizm, blokcheyn asosidagi sayohat tizimlari, madaniy diversifikatsiyalangan xizmatlar va virtual tajriba asosidagi sayyohlik modellari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Bundan tashqari, global miqyosda turizm siyosatining ustuvor yo'nalishlari orasida barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM), inklyuziv turizm va transchegaraviy hamkorlik kabi tamoyillar kuchaymoqda. Bu esa xalqaro menejerlardan nafaqat operatsion ko'nikmalar, balki strategik tafakkur, innovatsion yondashuv va madaniyatlararo muloqotda yuqori saviyani talab etadi.

Mazkur maqolada xalqaro turizm menejmentining istiqbolli g'oyalari tizimli tarzda o'rganiladi. Xususan, global raqamli transformatsiya, intellektual boshqaruv texnologiyalari, barqarorlik strategiyalari, xalqaro hamkorlik mexanizmlari va O'zbekiston uchun dolzarb yo'nalishlar chuqur tahlil qilinadi. Maqola xalqaro turizm menejerlari, soha tadqiqotchilari va strategik rejalashtiruvchilar uchun nazariy va amaliy tavsiyalarni taklif etishga yo'naltirilgan.

XXI asrda raqamli texnologiyalarning keskin rivojlanishi turizm sohasida chuqur tizimli o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Sun'iy intellekt, bulutli xizmatlar, katta hajmdagi ma'lumotlar (big data), Internet of Things (IoT), mobil ilovalar, blokcheyn texnologiyasi va metaverse singari yechimlar turizm menejmentining an'anaviy uslublarini izdan chiqarib, yangi raqamli transformatsiya davrini boshlab berdi. Ushbu tendensiya nafaqat xizmat ko'rsatish sifati va tezligini oshirish, balki boshqaruvning strategik, operatsion va kommunikatsion jihatlariga ham tubdan ta'sir ko'rsatmoqda.

Raqamli transformatsiya, avvalo, turizm korxonalarining ish yuritish uslubini o'zgartirmoqda. Smart turizm kontseptsiyasi asosida mehmonxonalar, sayohat agentliklari, transport kompaniyalari va madaniy obyektlar real vaqt rejimida mijozlar bilan aloqada bo'lib, ularning xatti-harakatlarini tahlil qilish, ehtiyojlarini oldindan aniqlash va individual xizmatlarni taklif qilish imkoniga ega bo'lishmoqda. Bu jarayon, o'z navbatida, menejmentning qaror qabul qilish tezligi va aniqligini oshiradi[5].

Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida destinatsiya menejmenti ham interaktiv va uzluksiz monitoring tizimlariga tayanmoqda. Masalan, turistik oqimlarni boshqarish, ob-havo, ekologik yuklama va mijozlar ehtiyojlarini prognoz qilish uchun sun'iy intellekt vositalaridan foydalanilmoqda. Shu bilan birga, blokcheyn asosida tashkil etilgan sayohat tizimlari orqali viza, sug'urta, to'lov va shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi ta'minlanmoqda.

Metaverse va virtual haqiqat texnologiyalari esa sayyohlik tajribasini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ba'zi xalqaro agentliklar sayohatni rejalashtirishdan oldin VR orqali destinatsiya bilan tanishish, mehmonxonani "ko'zdan kechirish" yoki tarixiy joylarda immersiv ekskursiyalarni tashkil etish imkoniyatini berib, mijozlar ishonchini oshirmoqda. Bu esa menejment uchun marketing, narxlash va mahsulot loyihalash strategiyalarini aniqroq yo'naltirishga xizmat qiladi[6].

Raqamli transformatsiyaning yana bir muhim jihati — turizmda mijozlar xatti-harakatini aniqlash va boshqarishdir. Big data texnologiyasi orqali turli platformalarda yig'ilgan ma'lumotlar asosida mijozlar ehtiyojlari segmentlarga ajratilib, shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif etilmoqda. Shu bilan birga, mijozlarning real vaqtdagi fikr-mulohazalari (feedback) menejmentga darhol o'zgarish kiritish imkonini beradi.

Raqamli transformatsiya xalqaro turizm menejmentini tezkor, analitik va mijozga yo'naltirilgan tizimga aylantirmoqda. Endilikda raqamli savodxonlik,

texnologik moslashuvchanlik va innovatsion fikrlash har qanday menejer uchun asosiy raqobat ustunligiga aylanmoqda.

Xalqaro turizm menejmentining zamonaviy bosqichida intellektual va raqamli yondashuvlar soha samaradorligini tubdan oshiruvchi omillarga aylandi. Rivojlangan mamlakatlarda turizm xizmatlari endi nafaqat xizmat ko'rsatish sifati orqali, balki sun'iy intellekt (AI), katta hajmdagi ma'lumotlar tahlili (big data), blokcheyn, virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan haqiqat (AR) va raqamli platformalar yordamida ham boshqarilmoqda. Ushbu texnologiyalar turizm menejerlari uchun tezkor, shaxsiylashtirilgan, ekologik va mijozga yo'naltirilgan boshqaruv tizimini yaratish imkonini bermoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida mijozlar xatti-harakatini bashorat qilish, avtomatlashtirilgan tavsiya tizimlari, chatbotlar, ovozli buyruq asosida xizmat ko'rsatish kabi qulayliklar joriy etilmoqda. Masalan, global miqyosdagi Booking.com yoki Expedia kabi platformalar foydalanuvchining qidiruv tarixiga asoslanib, unga eng mos mehmonxona yoki parvoz variantlarini taklif qiladi. Bu jarayonda sun'iy intellekt asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Big Data texnologiyasi esa xalqaro menejmentda strategik qarorlar qabul qilishda asosiy vositaga aylangan. Katta hajmdagi ma'lumotlar turistik oqimlar, mijozlar afzalliklari, global talablar va bozor segmentatsiyasi haqida tahliliy xulosalar chiqarish imkonini beradi. Natijada menejerlar marketing, narxlash, resurslarni taqsimlash va xizmatlar diversifikatsiyasida aniq va asosli strategiyalarni ishlab chiqishlari mumkin[9].

Blokcheyn texnologiyasi sayyohlik tizimida xavfsizlik, shaffoflik va avtomatik shartnomalar orqali ishonchni oshirishga xizmat qiladi. Viza jarayonlari, to'lov operatsiyalari, rezervatsiyalarni tasdiqlash, sug'urta tizimlari blokcheyn asosida muammosiz amalga oshirilishi mumkin. Shu orqali sayyohlar va xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasidagi vositachilarga ehtiyoj kamayadi.

AR/VR texnologiyalari esa turizmدا tajriba yondashuvini kuchaytirmoqda. Turistik joylarni virtual sayohat orqali ko‘zdan kechirish, muzeylar yoki tarixiy obidalarni immersiv tarzda namoyish etish sayyohlar uchun kuchli ta’sir yaratadi. Bu texnologiyalar sayyohning xatti-harakatiga ta’sir ko‘rsatish, tanlovini o‘zgartirish va xizmat sifati haqidagi qarorlarida muhim omilga aylanmoqda.

Mobil ilovalar va raqamli platformalar ham menejmentda bevosita rol o‘ynaydi. Bugungi kunda ko‘pchilik sayyohlar yo‘lga chiqmasdan oldin safarini mobil ilovalar orqali rejalashtiradi, marshrutlar tuzadi, rezervatsiya qiladi va to‘lovni amalga oshiradi. Shu sababli, raqamli platformalarning foydalanuvchi uchun qulayligi va ma’lumotlarning aniqligi menejment sifatiga bevosita ta’sir qiladi.

Intellectual va raqamli yondashuvlar xalqaro turizm menejmentini an’anaviy modellar chegarasidan chiqarib, uni moslashuvchan, integratsiyalashgan va foydalanuvchiga yo‘naltirilgan tizimga aylantirmoqda. Kelajak turizm boshqaruvi aynan shu texnologiyalar negizida shakllanmoqda.

Zamonaviy xalqaro turizm menejmentida barqarorlik va inklyuzivlik tamoyillari asosiy ustuvor yo‘nalishlar sifatida qaralmoqda. Barqaror turizm — bu sayyohlik faoliyati atrof-muhit, mahalliy madaniyat va jamoalarning ijtimoiy-iqtisodiy manfaatlariga salbiy ta’sir qilmasdan, kelajak avlodlar uchun ham turizm resurslarini saqlab qolishga yo‘naltirilgan boshqaruv yondashuvidir. Inklyuziv menejment esa turizm tizimiga jamiyatning barcha qatlamlarini, xususan ayollar, yoshlar, nogironligi bo‘lgan shaxslar va mahalliy hamjamiyatlarni faol jalb etishni nazarda tutadi. Ushbu ikki yondashuv turizmning faqat tijorat emas, balki ijtimoiy va ekologik funksiyalarini ham tan oladi.

Barqaror menejment strategiyasining markazida resurslardan mas’uliyatli foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, energiyani tejash va ekologik toza transport vositalaridan foydalanish turadi. Xalqaro miqyosda “green certification” tizimlari – masalan, Green Globe, EarthCheck yoki LEED – orqali turistik tashkilotlar

barqarorlik darajalarini oshirishga intilmoqda. Shu orqali ular nafaqat tabiatga, balki mijozlar ongiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda[8].

Inklyuziv menejment esa turizm xizmatlarini hammaning foydalanishi uchun qulay va adolatli qilishga yo'naltiriladi. Bu doirada nogironligi bo'lgan kishilar uchun infratuzilmani moslashtirish, ayollarni rahbarlik lavozimlariga jalb qilish, yoshlar uchun startaplar tashkil etish va mahalliy aholini turistik xizmatlar zanjiriga kiritish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda turizm orqali kambag'allikni kamaytirish, qishloq ayollarini iqtisodiy faol qilish va o'zini o'zi band qilish imkoniyatlarini yaratish inklyuziv yondashuv samaradorligini oshiradi.

Barqaror va inklyuziv yondashuvlar turizm menejerlaridan kengroq mas'uliyatni talab etadi. Bu yondashuvda qarorlar nafaqat daromadga asoslanadi, balki ijtimoiy adolat, ekologik muvozanat va uzoq muddatli manfaatlar inobatga olinadi. Misol uchun, Tailand, Kosta-Rika yoki Butanda qabul qilingan "Gross National Happiness" kontseptsiyasi asosida turizm daromad emas, balki farovonlik mezoni sifatida baholanmoqda.

Yana bir muhim jihat – bu turizm mahalliy hamjamiyatlar bilan sheriklik asosida ishlash. Bu yondashuvda sayyohlik loyihalari mahalliy manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuv, sheriklik va foyda taqsimoti asosida shakllantiriladi. Natijada turizm nafaqat tashrif buyuruvchilar, balki aholi uchun ham foydali bo'ladi.

Barqarorlik va inklyuzivlik xalqaro turizm menejmentini ijtimoiy mas'uliyatli, ekologik xavfsiz va uzoq muddatli rivojlanishga moslashtiruvchi tamoyillardir. Ular orqali nafaqat sayyohlar, balki mahalliy aholi, jamiyat va atrof-muhit ham manfaat ko'radi.

Xalqaro turizm menejmentining zamonaviy bosqichida transchegaraviy hamkorlik va mintaqaviy integratsiya strategik ahamiyat kasb etmoqda. Turizm global tusga ega bo'lgan soha bo'lganligi sababli, uning muvaffaqiyatli boshqaruvi

ko'p hollarda mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar, siyosiy kelishuvlar, birgalikdagi tashabbuslar va yirik integratsion loyihalarga tayanadi. Xususan, transport, xavfsizlik, vizaviy rejimlar, brendlashtirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va mehnat migratsiyasi kabi masalalarda xalqaro darajadagi muvofiqlik turizm menejmentining asosiy omillaridan biridir.

Bunday hamkorlikning yorqin misollaridan biri – Yevropa Ittifoqi doirasida amalga oshirilayotgan "Schengen Area" modeli bo'lib, u sayyohlar erkin harakatini, yagona viza tizimini va mintaqaviy marketingni yo'lga qo'ygan. Xuddi shuningdek, ASEAN (Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari uyushmasi), MERCOSUR (Janubiy Amerika umumiy bozori) va Afrika Ittifoqi kabi tashkilotlar ham o'z mintaqalarida integratsiyalashgan turizm strategiyalarini ishlab chiqishmoqda. Ushbu tajribalar, turizm menejmentida yagona siyosiy va iqtisodiy yondashuvlar orqali raqobatbardoshlikni oshirish mumkinligini ko'rsatmoqda.

Xalqaro tashkilotlar, xususan BMTning Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO), Jahon Sayyohlik va Sayohat Kengashi (WTTC) va Ikkilik Taraqqiyot Banklari (ADB, EBRD) mintaqalar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular yordamida sayyohlik infratuzilmasi rivojlantiriladi, ijtimoiy-ekomonik barqarorlik ta'minlanadi va barqaror turizmning global mezonlari kengaytiriladi. Bu esa mamlakatlarni xalqaro standartlarga moslashishga undaydi.

Regional integratsiya ayniqsa transchegaraviy destinatsiyalarni birlashtirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Masalan, "Hedjaz yo'li" (Saudiya Arabistoni – Iordaniya – Turkiya), "Ipak Yo'li" (Xitoy – Markaziy Osiyo – Yevropa) kabi yirik tarixiy-marshrutlarni birgalikda targ'ib qilish orqali mintaqaviy brendlar shakllanmoqda. Bu esa nafaqat sayyohlar oqimini oshiradi, balki ishtirokchi mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy, madaniy va siyosiy aloqalarni mustahkamlaydi.

Shu nuqtayi nazardan, xalqaro turizm menejerlari uchun muhim vazifa — ko‘p tomonlama hamkorlikni boshqarish, manfaatdor tomonlar o‘rtasida uyg‘unlikni ta‘minlash va mintaqaviy strategiyalarni ishlab chiqishdir. Bu nafaqat samara, balki barqarorlik va xavfsizlikni ham ta‘minlaydi.

Xalqaro hamkorlik va regional integratsiya turizm menejmentining zamonaviy poydevorlaridan biri bo‘lib, u sohaning raqobatbardoshligi, barqarorligi va inklyuziv rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali turizm faqat iqtisodiy daromad emas, balki mintaqaviy barqarorlik va madaniy almashinuv omiliga aylanadi.

Global turizm bozorida raqamli transformatsiya, barqarorlik va inklyuzivlik kabi yondashuvlar tobora ustuvor ahamiyat kasb etar ekan, O‘zbekiston uchun ham xalqaro turizm menejmentini zamon talablariga mos tarzda rivojlantirish dolzarb vazifaga aylangan. Mamlakatda so‘nggi yillarda turizm sohasini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar – jumladan, viza tizimining liberallasuvi, xalqaro reyslarning kengayishi, yirik infratuzilmaviy loyihalar va xorijiy investorlar uchun yaratilgan qulay muhit – bu boradagi salohiyatni namoyon qilmoqda. Biroq bu salohiyatni samarali boshqarish uchun istiqbolli, innovatsion va mintaqaviy o‘ziga xosliklarga moslashtirilgan menejment yondashuvlari talab etiladi.

Birinchi navbatda, raqamli menejment tizimlarini keng joriy etish zarur. Sayyohlik obyektlarining interaktiv xaritalarini yaratish, mobil ilovalar orqali xizmatlar va yo‘nalishlar haqida real vaqt ma‘lumot berish, raqamli rezervatsiya tizimlarini mahalliyashtirish O‘zbekiston destinatsiyalarining jozibadorligini oshiradi. Ayniqsa, blokcheyn asosidagi xavfsiz to‘lov va virtual tajriba platformalarini rivojlantirish xorijiy sayyohlar ishonchini oshirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish — bu barqaror va ekologik turizm modellarini tatbiq etishdir. O‘zbekistonning tog‘li, cho‘l va tarixiy hududlarida ekologik yuklamani hisobga olgan holda turizmni rejalashtirish, chiqindilarni kamaytirish va tabiiy resurslardan mas‘uliyatli foydalanish bo‘yicha aniq ko‘rsatmalar va

monitoring tizimlarini ishlab chiqish lozim. Bunda “yashil” mehmonxonalar, elektrotransport xizmatlari va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishga asoslangan xizmat tarmoqlari shakllanishi kerak.

Uchinchi yo‘nalish – bu madaniy va ijtimoiy inklyuzivlikni kengaytirishdir. Mahalliy aholi, xususan ayollar, yoshlar va qishloq aholisi turistik xizmatlar zanjiriga faol jalb qilinishi, ularning iqtisodiy manfaatlari ta‘minlanishi menejment strategiyalarida inobatga olinishi lozim. Bu nafaqat ijtimoiy adolatni kuchaytiradi, balki xizmat sifati va turizmga bo‘lgan mahalliy munosabatni ijobiy tomonga o‘zgartiradi.

Shuningdek, turistik ta‘lim va kadrlar tayyorlash tizimini raqamli kompetensiyalar asosida yangilash muhim. Global darajadagi menejerlar darajasiga chiqish uchun raqamli savodxonlik, madaniyatlararo muloqot, strategik rejalashtirish va tahliliy fikrlash kabi ko‘nikmalarni egallagan mutaxassislar tayyorlash zarur. OTMlarda amaliyotga yo‘naltirilgan o‘quv dasturlar, xalqaro almashinuv va startap inkubatorlari bu boradagi asosiy vositalardir.

Nihoyat, brendlashtirish va xalqaro pozitsiyalash ham zamonaviy menejmentning muhim yo‘nalishlaridandir. O‘zbekistonning “Ipak yo‘li yuragi” sifatidagi brend konsepsiyasi raqamli marketing, virtual turlar, ijtimoiy tarmoqlar orqali targ‘ibot va multimediali kontentlar bilan boyitilishi kerak. Bunda tajriba turizmi (experience-based tourism), gastronomik turizm, festival turizmi kabi istiqbolli tarmoqlar alohida e‘tiborga loyiq.

O‘zbekiston uchun xalqaro turizm menejmentining istiqbolli yo‘nalishlari – bu raqamli transformatsiya, ekologik va ijtimoiy mas‘uliyat, inklyuzivlik, innovatsion ta‘lim va kuchli brend strategiyasiga asoslangan yondashuvlardir[10]. Ular orqali mamlakat xalqaro turizm maydonida yanada mustahkam pozitsiyani egallashi mumkin.

Xalqaro turizm menejmenti hozirgi globallashuv va raqamli taraqqiyot sharoitida strategik fikrlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy

mas'uliyatli yondashuvlarni uyg'unlashtirgan holda rivojlanmoqda. Raqamli transformatsiya vositalari, xususan sun'iy intellekt, big data, blokcheyn va virtual haqiqat texnologiyalari turizm sohasida tezkor va tahliliy qarorlar qabul qilish imkoniyatini yaratmoqda. Bunda menejerlar mijozlarga yo'naltirilgan, shaxsiylashtirilgan va ekologik jihatdan mas'uliyatli xizmat ko'rsatish tizimlarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, barqarorlik va inklyuzivlik tamoyillari xalqaro turizmni nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki ijtimoiy barqarorlik va madaniy almashinuv vositasi sifatida baholashni taqozo etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro hamkorlik va mintaqaviy integratsiyaning kuchayishi esa transchegaraviy destinatsiyalarni rivojlantirish, yagona marketing siyosati olib borish va turizm xizmatlarining sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida xalqaro tajriba asosida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, yashil va ekologik turizm modellarini ishlab chiqish, brendni global darajada targ'ib qilish, shuningdek, innovatsion yondashuvlarga ega kadrlar tayyorlash ustuvor yo'nalishlar bo'lib qolmoqda. Mazkur g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish orqali O'zbekiston xalqaro turizm maydonida raqobatbardosh, barqaror va ijtimoiy mas'uliyatli pozitsiyani egallashi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Navruz-zoda B. N., Najmiddinov S. N. IMPORTANCE AND ROLE OF ZIYARAH TOURISM IN RAISING TOURISM POTENTIAL OF BUKHARA REGION //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – T. 3. – №. 2. – C. 231-235.
2. Palladino, S., & Rossi, M. (2021). *Smart Technologies in Tourism: From Artificial Intelligence to Blockchain*. Springer.
3. Sulton N. et al. IMPORTANCE OF SMART TOURISM IN IMPROVING TOURISM MANAGEMENT IN UZBEKISTAN //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – T. 46. – C. 15-19.

4. Хайитбоев Бегзод Хамидуллаевич, Нажмиддинов Султон Нурали Угли Опыт зарубежных стран в формировании цифровой экономики: выводы и перспективы для Узбекистана // Вестник науки и образования. 2020. №1-2 (79). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/opyt-zarubezhnyh-stran-v-formirovanii-tsifrovoy-ekonomiki-vyvody-i-perspektivy-dlya-uzbekistana> (дата обращения: 12.03.2025).
5. Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2022). *Smart Tourism Destinations*. Berlin: Springer.
6. Ministry of Ecology of Uzbekistan (2023). *National Strategy for Ecotourism Development*. Tashkent: Ministry of Ecology, Environmental Protection and Climate Change of the Republic of Uzbekistan.
7. <https://www.unwto.org>
8. <https://etc-corporate.org>
9. <https://wtcc.org>
10. <https://uzbekistan.travel>